

II. DIN ISTORIA SLAVISTICII ROMÎNEȘTI

GRAMATICA LUI SMOTRIŢKI ȘI PRIMA GRAMATICĂ ROMÎNEASCĂ

Diomid Strungaru

IMPORTANȚA GRAMATICII LUI SMOTRIŢKI

1. **Apariția primelor gramatici slave.** Gramatica, definită de Aristotel « știința care învață a scrie și a cunoaște cele citite », s-a răspândit în Europa medievală prin *Gramatica latină* a lui Aelius Donatus din secolul al IV-lea. Cea mai veche mărturie în domeniul acestor preocupări la popoarele slave o reprezintă o scurtă *Gramatică slavă*, de la sfârșitul secolului al XV-lea sau începutul celui de al XVI-lea, considerată mult timp ca o traducere a lui Ioan Exarhul după gramatica grecească a lui Ioan Damaschin¹. Din ea își trage originea, potrivit celor arătate de I. V. Jagić², cea dintâi gramatică slavă tipărită — *Словенська граматика* — apărută la Vilno în 1586, în cuprinsul căreia se dau câteva noțiuni generale despre limba slavă bisericească: *Далъ наученїа и въразумѣнїа Божїественнаго писанїа*³.

Gramatica slavă și-a deschis însă drum și prin mijlocirea gramaticii mai sus citate a lui Aelius Donatus. Din limba latină, această gramatică a fost tradusă în limba rusă în anul 1522 de către Dimitrie Gherasimov, agentul țarului Vasilie al III-lea în diferite misiuni din apus: Viena, Roma, Prusia și Danemarca⁴. Textul acestei traduceri s-a pierdut; s-au păstrat, din ferice, două manuscrise, care provin din ea, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea: manuscrisul de la Kazan, din anii 1562—1563, al cărui conținut se consideră foarte apropiat de traducerea lui Gherasimov, iar celălalt manuscris se află în Biblioteca publică din Leningrad⁵.

Alte două gramatici slave apar către sfârșitul secolului al XVI-lea în Rusia apuseană — la Lvov și Vilno — din inițiativa organizației « Bratstvo », ale cărei filiale își desfășurau activitatea în aceste centre, unde aveau înființate

¹ Pentru detalii, să se consulte recenta lucrare a lui P. S. Kuznețov, *У истоков русской грамматической мысли*, apărută în ediția Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova 1958, pp. 5—6.

² A se vedea și această indicație în lucrarea citată a lui P. S. Kuznețov, la p. 6.

³ I. Karataev, *Описание славяно-русскихъ книгъ*, Sankt-Petersburg 1883, vol. I, sub nr. 113.

⁴ Большая Советская Энциклопедия, vol. XII (1952), p. 429; acad. P. Constantinescu-Iași, *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut*, Edit. Academiei R.P.R. (1954), p. 112; P. S. Kuznețov, *op. cit.*, p. 6.

⁵ P. S. Kuznețov, *op. cit.*, p. 7.